

УДК 159.9

THE RELATIONSHIP BETWEEN VALUE ORIENTATIONS AND THE EMOTIONAL COMPONENT OF READINESS FOR MARRIAGE OF YOUNG WOMEN

ЗВ'ЯЗОК ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЇ З ЕМОЦІЙНОЮ СКЛАДОВОЮ ГОТОВНОСТІ ДО ШЛЮБУ У МОЛОДИХ ЖІНОК

Lych O.M./Лич О.М.*d. of psychology, as. prof. /д.психол.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-0873-3319

Koss A. A. / Косс А.А.*stud., master / студ., магістр**National Aviation University, Kyiv, Liubomyr Huzar Avenue, 1, 03058**Національний авіаційний університет, проспект Любомира Гузара, 1, м.Київ, 03058*

Анотація. У статті пропонується розглянути зв'язок ціннісних орієнтацій молодих жінок до їхньої готовності до шлюбу. Саме поняття готовності до шлюбу багатокомпонентне і нами виокремлено саме емоційну складову цього внутрішнього стану особистості. Підкреслено у роботі важливість зв'язку ціннісних орієнтацій та емоційної складової готовності до шлюбу у молодих жінок. Припускаємо, що і система цінностей можуть стати пріоритетними у виборі партнера, і тоді до шлюбу ставляться, як до обов'язку, традиції. Так само, як й емоційна складова може відігравати пріоритетну роль у виборі партнера, і тоді шлюб – це імпульсивне рішення, яке згодом може змінитись. Поєднання ціннісної сфери та емоційної складової дозволяють припустити зважений погляд молодих жінок на шлюб з піднесеними почуттями (коханням, закоханістю) до свого партнера.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, емоційна готовність до шлюбу, спрямованість особистості, шлюбні цінності, мотиваційна структура особистості, молоді жінки.

Вступ.

Актуальність дослідження психологічної готовності до шлюбу у молодих жінок зумовлена суттєвими змінами в шлюбній поведінці молоді, зокрема, зниженням інтересу до традиційного шлюбу. За останні роки кількість зареєстрованих шлюбів в Україні значно зменшилася, що пов'язано з економічною нестабільністю, соціально-культурними змінами, війною, тимчасовим переміщенням людей та загальною невизначеністю у майбутньому [1]. В той же час, держава дбає про створення родин в Україні, дозволяючи укладати шлюби на відстані через державний застосунок. Це спрощує, мінімізує та економить час подружжя для отримання документу про родину. Проте цій події передує тривалий шлях пізнання цінностей один одного і емоційна

готовність обох до шлюбу.

Готовність до шлюбу є складним і багатогранним утворенням, і на нашу думку, емоційна складова є однією з найвагоміших. Емоційна складова «відповідає» за: -наявність стійкого та дієвого позитивного ставлення до шлюбу, -усвідомлення його важливості як життєвої цінності, -усвідомлене прагнення мати сім'ю, -глибоке переконання в її важливості, -прагнення до щасливого подружнього життя.

Вважаємо, що вираження емоційного компоненту у особистості може передбачати легкість при встановленні емоційних контактів з представниками іншої статі. Розвинута емоційна сфера дозволяє молодим жінкам керувати емоціями в різних ситуаціях, проявляти гнучкість, виразність емоцій, дозволяє акцентувати увагу саме на позитивних емоціях, сприяє бажанню до міжособистісної комунікації, до підтримання міжособистісних стосунків. Крім того, готовність до шлюбу включає потреба в оволодінні необхідними навичками та знаннями для успішного створення та функціонування сім'ї.

Основний текст.

Готовність до шлюбу це важливе рішення будь-якої людини, на яке впливають різні чинники, як позитивні, так і негативні. Серед чинників можна виокремити – приклади родини батьків та знайомих (можу бути, як позитивними, так і негативними). Також може впливати на готовність етно-соціальний чинник – дотримання або повернення до традицій, що становить ціннісну сферу особистості.

Всі ці компоненти впливають на спрямованість особистості, на її потреби, особистісні смисли, на усвідомленість мотивації до укладання шлюбу. Крім того, установки та переконання щодо вступу у шлюб, проявлена потреба у ньому, охоплює стійкі життєві цілі та плани на майбутнє.

Спрямованість особистості являє собою систему спонук, які визначають вибірковість ставлень до оточуючих, до різних аспектів життя, а також активності особистості, що проявляються через поведінку людини. Центральними елементами спрямованості є мотиви, які формуються на основі як

усвідомлених, так і неусвідомлених потреб та прагнень людини. Усвідомлені мотиви включають життєві цілі, інтереси, ідеали, переконання та світогляд. Неусвідомлені мотиви такі, як потяги та бажання, також відіграють важливу роль у формуванні спрямованості. Вони відображають внутрішні потреби, які не завжди усвідомлюються, але можуть суттєво впливати на поведінку, особливо в стресових чи емоційно напружених ситуаціях [2].

Цінності являють собою соціально значущі уявлення про те, що є добрим-поганим, справедливим-несправедливим, патріотичним-зрадницьким, етичним-некультурним, як у суспільстві, так і для окремої особистості зокрема. Цінності мають властивість впливати на процес задоволення потреб, на коло інтересів та бажань людини. Відомо, що цінності можуть дещо видозмінюватися з часом, виходячи з набутого особистістю досвіду, її життєвих знань, а також цінності трансформуються через соціальні та культурні зміни.

Як зазначається у психологічній літературі [6], цінності можуть мати два аспекти: суспільний та особистісний. Так, суспільний аспект цінностей стосується їхнього загального визнання у суспільстві, перетворюючись у певні принципи. Особистісний аспект відображає власне ставлення людини до цих цінностей і це ставлення формується через її внутрішні орієнтири, установки та риси характеру. Тобто, цінності одночасно представляють і соціально значущі ідеали, і відображають особисте ставлення до цих ідеалів, формуючи соціальні установки та якості особистості. Вони, як орієнтири допомагають людині визначити, що є важливим у її житті, і спрямовують її дії відповідно до особистих переконань та пріоритетів [3].

Наведемо одну з класифікацій цінностей [3], що включає такі види:

- 1) абсолютні цінності – це доброта, любов, правда та справедливість, що є загальнолюдськими ідеалами;
- 2) національні цінності – пов'язані з патріотизмом, національною гідністю та історичною пам'яттю;
- 3) громадянські цінності – включають права і обов'язки, соціальну гармонію, повагу до закону;

4) сімейно-родинні цінності – стосуються подружньої вірності, турботи про дітей та пам'яті про предків;

5) особистісні цінності – визначають риси характеру, поведінку і стиль життя.

Як бачимо, цінності торкаються усіх сфер життя особистості, але це не єдина класифікація. У психологічній науці існують різні класифікації особистісних цінностей. Однією з найвідоміших вважається класифікація, запропонована Мілтоном Рокичем [3], який встановив дві основні категорії цінностей: термінальні та інструментальні.

Так, термінальні цінності визначають кінцеву мету, до якої людина прагне протягом усього свого життя. Вони служать ідеалами і життєвими цілями, що визначають сенс існування людини. До термінальних цінностей можна віднести цінності, що пов'язані з активним діяльним життям, життєвою мудрістю, здоров'ям, коханням, знаннями, розвитком, творчістю тощо. Ці цінності служать орієнтирами для особистісного зростання і планування життя людиною. Наприклад, якщо людина цінує здоров'я і воно являється її головною метою, то її цінності будуть спрямовані на здоровий спосіб життя.

Інструментальні цінності служать засобом досягнення обраної людиною мети. Вони визначають якості та характеристики, які допомагають людям досягти термінальних цінностей. Прикладами інструментальних цінностей можуть бути охайність, ввічливість, життєрадісність, освіченість, чуйність тощо. Наприклад, якщо термінальною цінністю людини є знання, то інструментальними цінностями можуть бути такі якості, як самоконтроль, воля та акуратність, які сприяють досягненню цієї мети.

Цей розподіл цінностей є певною мірою умовним, але чітко відображає спрямованість діяльності людини і спосіб її організації [3].

Ціннісні орієнтації – це цінності, які ієрархічно пов'язані між собою та формують спрямованість поведінки, світогляд та життєві стратегічні цілі особистості [4]. Вони впливають на загальну спрямованість інтересів, мотивацію, цілі людини, визначають рівень готовності до реалізації власних

життєвих планів, а також відіграють основну роль у формуванні мотиваційної структури особистості. Вступ до шлюбу є одним із найважливіших життєвих рішень, тому ціннісні орієнтації осіб, які прагнуть створити сім'ю, часто базуються на таких цінностях як рівність, взаємна підтримка, дружба, любов та повага [5].

Окрім того, для досягнення психологічної сумісності подружжя необхідно взаємне пізнання один одного й узгодження між ціннісними орієнтаціями подружжя, що дозволить забезпечити повагу до індивідуальності партнера та позитивного ставлення до його поглядів. Відмінності ж у системах ціннісних орієнтацій можуть призводити до проблем, таких як боротьба за лідерство, конфлікти щодо розподілу сімейних ролей та зіткнення індивідуальних потреб [5], все це може нанести негативний відбиток рішення створення родини.

Таким чином ціннісні орієнтації визначають, як людина взаємодіє зі світом і що для неї є важливим у житті. Тобто ціннісні орієнтації, які пов'язані з готовністю людини створювати родину і родина виступає для неї найважливішою цінністю, будуть позитивно впливати на ставлення особистості до шлюбу та визначати його значення у житті особи. Такі особи будуть мати стійку та дієву зацікавленість змістом шлюбу та його складовими [6].

Формування ціннісних орієнтацій відбувається у процесі соціалізації індивіда, через його взаємодію з суспільною інформацією та досвідом попередніх поколінь. Спочатку людина засвоює соціально схвалені стереотипи поведінки, орієнтовані на культурні та моральні цінності, після чого починає адаптувати ці цінності до власного життєвого досвіду. У структурі ціннісних орієнтацій виділяються два важливі компоненти: когнітивний, що охоплює процес прийняття цінностей суспільства, та емоційний, який відображає особисті переживання щодо цих цінностей [3].

Науковці наголошують [7], що формування ціннісних орієнтацій починається з раннього віку, коли індивід поступово долучається до різних суспільних цінностей і розуміє їхнє значення. Надалі, в процесі навчання та розвитку, особистість здобуває здатність самостійно визначати, які з цінностей

для неї є найбільш важливими, тим самим формуючи власну ієрархію цінностей. Тобто ціннісні орієнтації, будучи основою особистісного світогляду, відображають життєві цілі, переконання та інтереси людини, забезпечуючи стійкість особистості та її життєві пріоритети.

Одним з важливих чинників, який впливає на формування ставлення до шлюбу, є родинні традиції та приклад батьківських стосунків. Сімейне виховання відіграє визначну роль у становленні ціннісних орієнтацій людини. Досвід сімейних стосунків батьків, їхній приклад гендерної взаємодії, комунікації та розподілення ролей у сім'ї формують базові уявлення людини про те, як має функціонувати шлюб [8]. Позитивне ставлення до шлюбу часто пов'язане з позитивним сімейним досвідом та сприяє готовності до створення власної сім'ї [9].

Варто зазначити, що спрямованість особистості до вступу у шлюб може мати основу як індивідуальних, так і суспільних цінностей. Проте, особисті цінності мають пріоритет над суспільними, тобто людина ставить своє життя та діяльність на перше місце. Індивідуальні цінності сполучають особу з суспільством. Зовнішні мотиви на вступ до шлюбу, які невмотивовані цінностями особи, можуть призводити до виникнення напруження, оскільки вони часто суперечать внутрішнім прагненням і цінностям [10].

Дослідження виявили [11], що серед дівчат юнацького віку спостерігається тенденція ставити романтичні стосунки вище за прагнення створити щасливу сім'ю. Дана тенденція свідчить про зсув ціннісних орієнтацій молоді, де особиста самореалізація стає важливішим пріоритетом. Навіть у пізньому юнацькому віці ціннісні орієнтації ще недостатньо сформовані, тому постає актуальним питання психологічного підвищення узгодженості у ціннісно-смісловій сфері молоді.

Науковці [12] визначають етапи формування шлюбних ціннісних орієнтацій, а сам процес є тривалим. Розглянемо ці етапи. Перший етап пов'язаний з переоцінкою цінностей та ідеалів, що розвивалися впродовж попереднього досвіду. Другий етап засвоєння цінностей відбувається через

взаємодію з соціальними інститутами, такими як засоби масової інформації, соціальні мережі, громадська думка та пропаганда, які впливають на уявлення про шлюб і партнерство. Цей етап є особливо важливим, оскільки сучасні соціокультурні тенденції можуть як підтримувати, так і змінювати традиційні шлюбні ціннісні орієнтації. Третій етап формування ціннісних орієнтацій базується на активній діяльності та внутрішньому ставленні до об'єктивних умов існування.

Таким чином, ціннісні орієнтації осіб, які вступають до шлюбу залежать як від особистісних характеристик, так і від соціокультурних чинників. Психологічна підготовка до шлюбу, яка заснована на формуванні шлюбних ціннісних орієнтацій, буде сприяти створенню гармонійних і тривалих подружніх стосунків. Гармонійні стосунки в шлюбі, в свою чергу, залежать від того, наскільки партнери готові приймати і адаптувати цінності один одного та емоційно готові до близької взаємодії. Тому розвиток внутрішньої мотивації до шлюбу, яка основана на індивідуальних цінностях буде позитивно впливати на ставлення до шлюбу, від чого залежить підвищення укладання шлюбів і покращення демографічної ситуації в Україні.

Висновки.

Отже, для забезпечення психологічної підготовки до шлюбу, яка сприятиме створенню гарної родини є важливим прояснення ціннісних орієнтацій у майбутнього подружжя. Крім того, важливо з'ясувати тло емоційної складової готовності до шлюбу. Тобто важливий досвід особистості, її уявлення та установки, що пов'язані зі створенням родини, які можуть посприяти зміцненню подружніх стосунків, а можуть, навпаки, відштовхнути від думки про створення сім'ї.

Вбачаємо перспективу у подальшому дослідженні, крім емоційної складової ще й мотиваційну складову готовності до шлюбу. Спрямованість ціннісних орієнтацій на шлюб безпосередньо впливатимуть на мотивацію до створення родини.

Література:

1. Матримоніальні уявлення в системі суб'єктивного благополуччя особистості / О. Вишнеvsька та ін. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2024. № 1(63) 2024. С. 68–75. URL: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2024-63-1-68-75> (дата звернення: 22.08.2024).
2. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : «Центр учб. літ.», 2012. 280 с.
3. Матяж С. В., Березянська А. О. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Наукові праці. Соціологія. 2013. Т. 225, № 213. С. 27–30.
4. Кислинська Д. Ціннісні орієнтації: теоретичний огляд. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2015. № 18. С. 89–97.
5. Сімейні цінності : навч. посіб. / О. В. Мельник та ін. Київ : НАІР, 2014. 136 с.
6. Blihar V., Katolyk H., Katolyk B. Values: concepts, structure and approaches in context modern military existences. Lviv University Herald. Series: Psychological sciences. 2022. № 13. С. 11–20. URL: <https://doi.org/10.30970/ps.2022.13.2> (дата звернення: 11.09.2024).
7. Дитина у сучасному соціопросторі : навч. посіб. / Т. Піроженко та ін. ; ред. Т. Піроженко. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 272 с.
8. Strokach O., Zaharchuk T. Вплив батьківської сім'ї на формування статево-рольових установок і уявлень старшокласників про майбутнє сімейне життя. Psychological journal. 2015. Т. 1, № 1. С. 92–97. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2015.1.1.13> (дата звернення: 10.09.2024).
9. Кляпець О. Я., Ларіна Т. О. Підготовка молоді до подружнього життя : метод. рек. Київ : Міленіум, 2009. 104 с.
10. Захарко О. Внутрішня мотивація як психологічний феномен. Психологічне здоров'я особи і суспільства. 2008. № 3. С. 143–149.
11. Зінченко А., Русенкевич Я. Ціннісні орієнтації української молоді в структурі психологічних стратегій життєдіяльності: аналіз статевих відмінностей. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12.

Психологічні науки. 2024. С. 25–35. URL: [https://doi.org/10.31392/udn-ps.series12.2024.23\(68\).03](https://doi.org/10.31392/udn-ps.series12.2024.23(68).03) (дата звернення: 10.09.2024).

11. Михайлишин У. Б., Завацький В. Ю., Гетта О. М. Психологічні особливості впливу ціннісних орієнтацій на формування особистості в юнацькому віці. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2017. № 3. С. 136–147.

Abstract. *The article proposes to consider the relationship between the value orientations of young women and their readiness for marriage. The very concept of readiness for marriage is multicomponent, and we have singled out the emotional component of this internal state of the individual. The article emphasises the importance of the connection between value orientations and the emotional component of readiness for marriage in young women. We suggest that the system of values can become a priority in the choice of a partner, and then women treat marriage as a duty and a tradition. Similarly, the emotional component can also play a priority role in choosing a partner, and then marriage for a woman is an impulsive decision that can change later. The combination of the value sphere and the emotional component suggests that young women have a balanced view of marriage with elevated feelings (love, falling in love) for their partner.*

The article also discusses the concepts of values and value orientations, classification of values, the process of formation and assimilation of value orientations, research of trends in value orientations of young people, the influence of value orientations on emotional readiness for marriage. The author emphasises the important place of the motivational component, orientation, experience and perception of family life.

Key words: *value orientations, emotional readiness for marriage, personality orientation, marriage values, motivational structure of personality, young women.*

Науковий керівник: д.п.н., доц., проф. Лич О.М.

Статья отправлена: 19.09.2024 г.

© Косс А.А.